

Afgørelser – Reg. nr.:

Fredningen vedrører:

Bemærkninger:

Bemærkninger om formål og bestemmelser:

Denne fredning indeholder ingen udtrykkelig formålsbestemmelse. Formålet må derfor udledes ud fra en fortolkning af fredningsafgørelsen. I dokumentet er de generelle bestemmelser fremhævet. Den fremhævede tekst er vejledende og er fremhævet som hjælp til læseren. Fredningens generelle bestemmelser kan også optræde uden for de markerede områder. Et fuldstændigt billede af formål og bestemmelser forudsætter, at hele afgørelsen fra fredningsnævn og Overfredningsnævnet/klagenævn læses.

[Tryk her for at komme direkte til den vejledende fremhævning af bestemmelserne](#)

Domme:

Taksationskommissionen:

Miljø- og Fødevareklagenævnet:

Fredningsnævnet:

Forslag:

Dispensationer: sidst i filen med nyeste til sidst

FREDNINGSNÆVNET >

Tingbogen for Vandling
bind III blad 100, art.nr.114
og 277, Vandling ejerlav,
Starup sogn.

Anmelder:
Haderslev amtsråd.

Gebyrff i h.t.lov
nr.140 af 7.maj 1937.

Fredningsdeklaration.

Haderslev amtsråd erklærer herved på Haderslev amtskommunes vegne som ejer af artikel nr.114²⁷⁷ af Vandling ejerlav, Starup sogn, indført i tingbogen for Vandling bind III blad 100, at nedennævnte areal vil være at frede.

Aralet beskrives således:

begge artikel-numre i deres helhed.

Fredningen har følgende indhold:

Aralet må ikke bebygges; det må ej heller beplantes således, at udsigten til kirken ødelægges, midlertidigt eller vedvarende, ligesom der ikke på aralet må opsættes skure, udsalgsteder, boder, vogne til beboelse eller opbevaring af redskaber eller lign.; ej heller må der på aralet opsættes toiletter, hønsehuse, pelsdyrfarme o.lign., sprøjtehuse, benzinstandere, og heller ikke - med ejerens samtykke - transformatorstationer, telefon- eller telegrafmaster.

For fredningen ydes der ingen erstatning.

Amtsrådet er indforstået med, at denne deklaration uden udgift for amtsrådet tinglyses på ejendommen art.nr.114²⁷⁷ af Vandling ejerlav, Starup sogn, med oprykkende prioritet mest de tidligere tinglyste hæftelser og andre byrder, hvorefter henvises til ejendommens blad i tingbogen

påtaleberettiget i henhold til deklarationen er frednings-

nævnet for Haderslev amtsrådsreds og Starup sogns menighedsråd
hver for sig.

Haderslev amtsråd, den 24. november 1954.

Pinholt.

efr. 1/11/54

Indført i dagbogen for retskreds nr. 89
Haderslev købstad m.v., den 25. nov. 1954. 6804.
Tinglyst. Bd. III bl. 100 afd. II nr. 3.

Johs. Pedersen.

Gebyr § 14^{II} Kr. 2.00
skriver: To Kroner.

/HP
V.

FREDNINGSNÆVNET >

Genpart.

Tingbogen for:
Vandling bind II
blad 75, art.nr. 73,
Vandling ejerlav og sogn.

REG. NR. 1875
Anmelder:
Fredningsnævnet for Haderslev
amtsrådsreds.

10/
16-52

Gebyrfri i h.t.lov
nr.140 af 7/5 1937.

Fredningsdeklaration.

Undertegnede menighedsråd for Starup sogn erklærer herved på Starup sogneskirkemenigheds vegne som ejer af artikel nr.73 af Vandling ejerlav, Starup sogn, indført i tingbogen for Vandling bind II blad 75, at nedennævnte arealer - under forbehold af kirkeministeriets godkendelse - vil være at frede.

Arealerne beskrives således:

af kortblad 2 parcellerne 3, 157/4 og 159/7 i disses helhed samt af parcel 158/6 et areal af en bredde på 200 m. regnet fra kommunevejen parcel 236/71 og mod syd følgende parcelens grænse.

Fredningen har følgende indhold:

Arealerne må ikke bebygges; de må ej heller beplantes således, at udsigten til kirken udslægges, midlertidigt eller vedvarende, dog at menighedsrådet forbeholder sig adgang til at foretage beplantning på parcel 158/6 vest for kirkegårdsdiget. Der må ikke på arealerne opættes skure, udsalgstæder, boder, vogne til beholdelse eller opbevaring af redskaber eller lign.; ej heller må der på arealerne opættes toiletter, hønsehuse, pelsdyrfarme o.lign., sprøjtehus, bensinstationer, og heller ikke - med ejerens samtykke transformatorstationer, telefon- eller telegrafmaster.

For fredningen ydes der ingen erstatning.

Fredningen sker med følgende forbehold:

Så længe de pågældende arealer administreres af de kirkelige myndigheder, træffer kirkeministeriet dog efter indhentet erklæring fra fredningsnævnet afgørelse om nyplacering af bygninger på præstegårdsjorden og tillige om selve byggeplanen for så disse,

for så vidt bygningerne skal benyttes til driften af præstegårdens jorder, til brug for præsten eller i det hele skal tjene kirkelige formål.

Menighedsrådet er indforstået med, at denne deklaration uden udgift for menighedsrådet tinglyses på ejendommen art.nr.73 af Vandling ejerlav, Starup sogn, med oprykkende prioritet mod de tidligere tinglyste hæftelser og andre byrder, hvorefter henvises til ejendommens blad i tingbogen.

Påtaleberettiget og i henhold til deklarationen er fredningsnævnet for Haderslev amtsrådsreds og Starup sogns menighedsråd hver for sig.

Menighedsrådet for Starup sogn, den 10. juni 1952.

M.B.Andersen.	O.C.Andersen.	J.F.Jessen.
P.L.Enemark.	K.Chr.Jensen.	P.Egtved. Karl Jense

Underskrevne formand for Starup sogns menighedsråd attesterer, at foranstående underskrivere udgør det samlede menighedsråd.

d.u.s.

K.Chr.Jensen.
Sognepræst.

4. 11/52
2 G 1608^{145d}.
ES.

Det tiltrædes, at nærværende fredningsdeklaration tinglyses som servitutstiftende på art.nr.73, Vandling ejerlav, Starup sogn. Kirkeministeriet, den 23. august 1952.

P.M.V.
E.B.

A.Detlefsen.

Indført i Dagbogen til Tingbogen for Retsreds Nr.89 Haderslev Købstad m.v., den 6. Sept. 1952. Nr.4516.
lyst Tingbog: Bd. II Bl.75. Afd. II Nr.9.

Dauidsen.

/V.

Gebyr § 14 Kr.2.00
skrives: To Kroner.

Genpartens rigtighed bekræftes.

Fredningsnævnet for
Haderslev Amtsrådsreds

Anders Wilby

DISPENSATIONER>

Afgørelser - Reg. nr.:

Herunder ses afgørelser i dispensationssager for denne fredning

U D S K R I F T

af

FORHANDLINGSPROTOKOLLEN

for

fredningsnævnet for Sønderjyllands
amts nordlige fredningskreds.

Den 2. juli 1984 kl. 9,30 afholdt fredningsnævnet for Sønderjyllands amts nordlige fredningskreds møde i Starup. Nævnet var repræsenteret af formanden, civildommer Ib Lind Larsen, Haderslev, det amtsrådsvalgte medlem, gårdejer Børge Diemer, Bjerndrup, og suppleanten for det af Haderslev kommune valgte medlem, Mads Mahler, Haderslev.

Som sekretær medvirkede civildommer Torkil Rasmussen, Kolding.

Der foretoges

F. 81/84:

Dispensation fra naturfredningslovens §§ 34 og 46, stk. 1, nr. 1, jfr. stk. 6, (fredningen af Starup kirkes omgivelser og strandbeskyttelseslinien) til bibeholdelse af bådebro, tilhørende Starup

sogns bådelaug v/Jens Worch,
Årøundvej 147A, Haderslev.
Bådebroen ligger i Haderslev
fjord nord for Starup kirke
ud for matr. nr. 73 Vandling.

Der fremlagdes:

1. skrivelse af 6. juni 1984 fra Sønderjyllands amtskommune, fredningsafdelingen,
2. kopi af skrivelse af 17. december 1982 fra samme,
3. kopi af skrivelse af 22. september 1982 fra Jens Worch med underbilag,
4. kopi af skrivelse af 7. september 1982 fra Danmarks Naturfredningsforening og
5. indkaldelse med indvarslingsliste.

For bådelaugets mødte distriktschef Jens Worch, Årøundvej 147A, Haderslev.

For Sønderjyllands amtskommune, fredningsafdelingen, mødte sekretariatschef Chr. Blinkenberg og skovtekniker Jørn Steenberg.

For Haderslev kommune mødte ingeniør H. C. Mortensen.

For Danmarks Naturfredningsforening mødte civilingeniør Kirsten Lund Frandsen og skovfoged Preben Ravn.

For Starup sogns menighedsråd mødte kirkeværge, toldfoged Jakob Jepsen.

For stiftsøvrigheden mødte landskabsarkitekt Junggreen Have.

Der foretoges besigtigelse, hvorefter sagen forhandles på Hotel Harmonien.

Sagen drøftedes, og der opnåedes enighed om, at den opsatte flagmast fjernes, at det opsatte skilt ved broens begyndelse fjernes og ikke genopstilles, og således at stolperne, der bærer skiltet, saves ned i samme højde som de andre stolper

til broen, at den foretagne "kystsikring" bevares sammen med den foretagne græsbevoksning, at området i princippet bevares i naturligt tilstand, således at der ikke opstår noget "haveanlægspræg", at indhegningen omkring græsarealet fjernes, når græsarealet senere på året er blevet stærkere, at de opsatte bænke bevares, at det opsatte glasskab flyttes hen til indgangen til området, hvor der i forvejen står et skilt om naturreservat, at skabet og opslagstavle forsynes med en jordfarve, og at bådene i vandet skal flyttes om vinteren og ikke oplægges på land.

Under hensyn til, at der i en meget lang årrække har været broanlæg på stedet, besluttede nævnet at meddele dispensation for sit vedkommende som ansøgt på betingelser som ovenfor nævnt.

De mødende erklærede sig indforstået hermed.

Fredningsafdelingens repræsentanter opfordrede bådelaugget til at henvende sig til fredningsafdelingen med henblik på udarbejdelse af vedtægter, som amtsrådet kan godkende, hvorefter sagen kan fremsendes til ministeriet for offentlige arbejder til godkendelse af broanlægget derfra.

Sagen sluttet.

Mødet hævet.

Lind Larsen

Fredningsnævnets afgørelse kan påklages til overfredningsnævnet senest 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt. En tilladelse eller dispensation må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet. Er klage indgivet, må tilladelsen eller dispensationen ikke udnyttes, med mindre den opretholdes af overfredningsnævnet. Tilladelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dens meddelelse.

Udskriftens rigtighed bekræftes,

Fredningsnævnet for Sønderjyllands amts nordlige fredningskreds, den 5. juli 1984.

Lind Larsen

13 OKT. 1992

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT
Dommerkontoret, Nørregade 31,
6270 Tønder. - Telf. 74 72 22 05.

Den 12. oktober 1992 foretog formanden, dommer S.A. Koustrup, følgende sag på dommerkontoret:

J.nr. XVII/92

Ansøgning fra Haderslev og Omegns Elforsyning om tilladelse til at erstatte det nuværende murstenstransformertårn på matr. 73 Vandling, Haderslev kommune, med en ny kompaktstation.

§ 50 - kirkefredning -

Der fremlagdes skrivelse af 18. september 1992 med bilag fra Sønderjyllands Amt, Landskabskontoret, j.nr. 8-70-51-2-515-1-92.

Det fremgår af sagen, at transformerstationen er beliggende indenfor fredningen af Starup Kirkes omgivelser, og at det angsøgte derfor kræver dispensation efter fredningsbestemmelserne.

Fredningens formål er at sikre udsigten til kirken. Ifølge fredningsbestemmelserne må der bl.a. ikke oprettes nye transformerstationer, telefon- eller telegrafmaster.

Det fremgår af det medsendte materiale, at det nuværende murstenstransformertårn er betydeligt større og mere fremtrædende end den nu ønskede transformerstation.

Amtskommunen har anbefalet det ansøgte.

Miljøminister .
Skov- og Naturstyrelsen

J.nr. SN 1211/8-0001

Akt nr

54

311

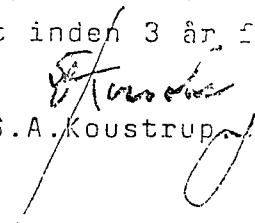
JUS
JM

Navnets afgørelse:

Da den nye type kompaktstation er væsentlig mindre fremtrædende i terrænet end murstenstårnet, vil det være helt i overensstemmelse med fredningens formål at meddele tilladelse til det ansøgte.

Tilladelsen, der herved meddeles i medfør af naturfredningslovens § 50, er betinget af, at det tidligere murstenstransformertårn fjernes.

I medfør af lov om naturbeskyttelse, § 66, bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år fra dato.

S.A. Koustrup

/ha

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyttes.

Klage skal indsendes skriftligt til Fredningsnævnet for Sønderjyllands amt, Dommerkontoret, Nørregade 31 6270 Tønder, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT Modtaget i
Domhuset, Kongevej 41, 6400 Sønderborg, tlf. 73 42 41 21, fax 74 42 41 23 Skov- og Naturstyrelsen
- 1 FEB. 2001

Den 30. januar 2001 behandlede formanden, dommer Claus Kejser, følgende sag på dommerkantoret:

J.nr. 72/2000:

Ansøgning fra Sdr. Starup menighedsråd med tilladelse til at opføre et sognehus på matr.nr. 73 Vandling, Haderslev kommune.

- § 50 -

Der fremlagdes skrivelse af 18. december 2000 med bilag fra Sønderjyllands Amt, Miljøområdet, j.nr. 8-70-21-1-515-47-99.

Det bemærkes, at sagen af Nævnet har været behandlet på skriftligt grundlag, og at det amtsrådsvalgte medlem, Thomas Lauritzen, og det kommunalvalgte medlem, Erling Haugaard, har deltaget i afgørelsen.

Det fremgår af sagen, at sognehuset agtes opført på et areal, der er omfattet af en deklaration tinglyst den 6. september 1952, hvorefter arealerne ikke må bebygges, og ej heller beplantes, således at udsigten til Starup kirke ødelægges midlertidigt eller vedvarende. Efter deklarationen er fredningen dog sket med et forbehold om, at så længe de pågældende arealer administreres af de kirkelige myndigheder, træffer Kirkeministeriet - efter indhentet erklæring fra Fredningsnævnet - afgørelse om nyplacering af bygninger på præstegårdsjorden og tillige om selve byggeplanen for disse for så vidt, bygningerne skal tjene kirkelige formål.

Det er for Nævnet oplyst, at der ikke foreligger nærmere bygningstegninger, og at det areal, hvorpå sognehuset agtes opført, tilhører kirken, men for tiden henligger som

brakjord.

Det fremgår videre af sagen, at Sønderjyllands Amt den 27. april 2000 meddelte afslag efter planlovens § 35, stk. 1, og efter naturbeskyttelseslovens § 15, § 17, og § 18 til opførelse af sognehuset. Denne afgørelse blev indbragt for Naturklagenævnet, der den 22. november 2000 ændrede afslaget til en tilladelse.

FREDNINGSNÆVNETS AFGØRELSE:

Efter indholdet af deklARATIONEN må det på grundlag af de foreliggende oplysninger antages, at Kirkeministeriet træffer afgørelse om placeringen af bygningerne og byggeplanen efter en udtalelse fra Nævnet. Uanset de betænkeligheder, der er kommet til udtryk såvel i Sønderjyllands Amts afgørelse som fra mindretallet i Naturklagenævnet, finder Nævnet under de foreliggende omstændigheder ikke at burde udtale sig imod det fremsendte dispositionsforslag. Nævnets endelige udtalelse til Kirkeministeriets brug sættes dog i bero på indsendelsen af et konkret byggeprojekt.

Claus Keiser

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for Naturklagenævnet af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Naturklagenævnet, kan dispensationen udnyttes.

Klage skal indsendes skriftligt til **Fredningsnævnet for Sønderjyllands Amt, Dommerkontoret, Kongevej 41, 6400 Sønderborg**, der videresender klagen til Naturklagenævnet sammen med sagens dokumenter.

/kb

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT

Domhuset, Kongevej 41, 6400 Sønderborg, tlf. 73 42 41 21, fax. 74 42 41 23

5. marts 2001

FR nr. 72/2000

CK/kb

Naturklagenævnet
 Frederiksborggade 15
 1360 København K

Medlems- og
 Skov- og Naturstyrelsen

03 436 210

KOPI

Vedr. opførelse af et sognehus ved Sdr. Starup Kirke, Haderslev kommune.

Vedlagt fremsendes skrivelse af 28. februar 2001 modtaget pr. telefax samme dato, hvorefter Danmarks Naturfredningsforening påklager Fredningsnævnets afgørelse af 30. januar 2001, i hvilken Nævnet har fortolket en kirkeomgivelsesfredning således, at Kirkeministeriets træffer afgørelse om placering af bygninger efter en udtalelse fra Nævnet. Nævnets endelige udtalelse blev sat i bero på indsendelse af et konkret byggeprojekt.

Nævnets afgørelse vedlægges sammen med kopi af sagens bilag.

Det bemærkes, at Fredningsnævnet efterfølgende fra Haderslev Stift har modtaget bygningstegninger, men at sagens videre behandling er sat i bero på Naturfredningsforeningens klage.

Med hensyn til henvisningen til "Naturklagenævnet orienterer nr. 99" bemærkes, at der i nærværende deklARATION ikke alene er tale om "nyplacering af præstegårdens bygninger", men om "nyplacering af bygninger på præstegårdens jord . . . . for så vidt bygningerne skal benyttes til driften af præstegårdens jorder, til brug for præsten eller i det hele skal tjene

kirkelige formål". Et sognehus må antages at være omfattet af sidstnævnte formål.

Kopi af denne skrivelse er sendt til de myndigheder m.v., der modtog Nævnets afgørelse af 30. januar 2001 samt til Haderslev Stift.

Med venlig hilsen

Claus Kejser

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMT

Domhuset, Kongevej 41, 6400 Sønderborg, tlf. 73 42 41 21, fax. 74 42 41 23

1. maj 2001

FR nr. 72/2000

CK/kb

Haderslev Stift
Postbox 295
Ribe Landevej 35-37
6100 Haderslev

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

~ 3 MAJ 2001

ws.

lys.

KOPI

Vedr. ansøgning fra Sdr. Starup Menighedsråd om tilladelse til at opføre et sognehus på matr.nr. 73 Vandling, Haderslev kommune.

Ved skrivelse af 18. december 2000 fremsendte Sønderjyllands Amt, Miljøområdet, en ansøgning fra Sdr. Starup Menighedsråd vedrørende opførelse af et sognehus på ovennævnte ejendom.

Det fremgår af sagen, at ejendommen er omfattet af en fredningsdeklaration tinglyst den 6. september 1952, hvorefter arealerne ikke må bebygges, og de må heller ikke beplantes, således at udsigten til kirken ødelægges. Fredningen er dog sket med forbehold om, at så længe de pågældende arealer administreres af de kirkelige myndigheder, træffer Kirkeministeriet - efter indhentet erklæring fra Fredningsnævnet - afgørelse om nyplacering af bygninger på præstegårdsjorden og tillige om selve byggeplanen for disse for så vidt bygningerne skal tjene kirkelige formål.

Det er oplyst, at det areal, hvorpå sognehuset agtes opført, tilhører kirken.

Det fremgår videre af sagen, at Sønderjyllands Amt den 17. april 2000 meddelte afslag efter planloven og

naturbeskyttelsesloven til opførelse af sognehuset, men at Naturklagenævnet den 22. november 2000 ændrede afslaget til en tilladelse.

Ved skrivelse af 30. januar 2001 meddelte Fredningsnævnet, at deklARATIONEN måtte fortolkes således, at Kirkeministeriet skulle træffe afgørelse om placeringen af bygningerne og byggeplanen efter indhentelse af en udtalelse fra Nævnet. Under de foreliggende omstændigheder fandt Nævnet ikke at burde udtale sig imod det fremsendte dispositionsforslag, men den endelige udtalelse blev sat i bero på indsendelse af konkret byggeprojekt.

Denne afgørelse blev af Danmarks Naturfredningsforening indbragt for Naturklagenævnet med påstand om, at Fredningsnævnet og ikke Kirkeministeriet var den kompetente myndighed. Den 24. april 2001 stadfæstede Naturklagenævnet Fredningsnævnets afgørelse.

Fredningsnævnet havde den 6. februar 2001 modtaget dispositionsforslaget af 12. december 2000, men sagens videre behandling blev sat i bero på Naturklagenævnets afgørelse. Efterfølgende har Fredningsnævnet modtaget et revideret forslag af 12. marts 2001, der er anbefalet godkendt af Den kgl. Bygningsinspektør.

Da de fremsendte tegninger ikke giver Fredningsnævnet anledning til at udtale sig imod projektet, skal Nævnet i overensstemmelse med tilkendegivelse af 30. januar 2001 meddele, at man ikke har nogen bemærkninger til det ansøgte.

Med venlig hilsen

Claus Kejser

Fredningsnævnet for Sydjylland Sydlig del

Dokken 1
6700 Esbjerg
Åbent 08.30-15.00
Tlf.: 79 13 66 77
Fax 75 13 69 69
E-mail:
esbjerg@domstol.dk
www.domstol.dk/esbjerg
SE-nr. 50 03 28 17

23. oktober 2012
Fredningssag 9/2012

J. nr.: 9/2012: Ansøgning om tilladelse til at etablere et bassinanlæg på et areal syd for Starup Kirke.

Fredningsnævnet har modtaget en ansøgning fra Provas, Haderslev, fremsendt af Haderslev Kommune, om dispensation til at etablere et bassin på ejendommen matr. nr. 73 Vandling, Starup. I forbindelse med etableringen af bassinet skal der ske beplantning med den vegetation, der naturligt forefindes i området. Bassinet er et led i separatkloakeringen af Starup by, jf. bilag nr. 15 til spildevandsplan Haderslev Kommune 2008-2012. Det fremgår af miljøbeskyttelsesloven, at der skal etableres bassiner til neddrøsling og rensning af regnvand inden udledning - i dette tilfælde - i Haderslev Fjord.

Ejendommen matr. nr. 73 Vandling, Starup, er den 10. juni 1952 fredet ved en kirkeomgivelsesfredning, der skal sikre indsigten til og udsigten fra Starup Kirke.

Det fremgår af fredningsdeklarationen, at ”arealerne må ikke bebygges; de må ej heller beplantes således, at udsigten til kirken ødelægges, midlertidigt eller vedvarende ... Der må ikke på arealerne opsættes skure, udsalgssteder, boder, vogne til beboelse eller opbevaring af redskaber eller lign.; ej heller må der på arealerne opsættes toiletter, hønsehuse, pelsdyrfarme o. lign. sprøjte-huse, benzinstandere, og heller ikke – med ejerens samtykke – transformatorstationer, telefon- eller telegrafmaster...”

Fredningsnævnet skal derfor tage stilling til, om der kan meddeles Provas dispensation til at etablere et bassin på ejendommen matr. nr. 73 Vandling, Starup.

Fredningsnævnet har foretaget besigtigelse fredag den 21. september 2012.

Fredningsnævnet har besluttet at meddele Provas dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, til at etablere bassinet på de vilkår, der fremgår under afsnittet ”Fredningsnævnets afgørelse”.

Sagens baggrund

Haderslev Kommune har i mail af 9. februar 2012 orienteret Fredningsnævnet om, at kommunen har udarbejdet et forslag til tillæg til spildevandsplanen omfattende et område i Starup. Det fremgår

af planen, at der skal placeres to regnvandsbassiner i nærheden af Starup kirke. Det østligste af bassinerne skal anlægges på ejendommen matr. nr. 73 Vandling, Starup, der er omfattet af Exnerfredningen, som er tinglyst på arealet syd for kirken. Kommunen har oplyst i mailen, at kommunen i forbindelse med en udledningstilladelse vil stille krav om beplantning omkring bassinerne. Da fredningsdeklarationen indeholder forbud mod at bebygge og beplante arealerne syd for Starup Kirke, således at udsigten ødelægges midlertidigt eller vedvarende, samt forbud mod at anbringe skure, udsalgssteder, boder eller lignende på arealerne, forespurgte Haderslev Kommune derfor Fredningsnævnet, om etablering af et regnvandsbassin på de fredede arealer kræver dispensation fra fredningsbestemmelserne, idet kommunen vurderer, at bassinerne ikke vil afskære indsigten til kirken.

Da Haderslev kommunes henvendelse ikke indeholdt oplysninger om regnvandsbassinet, anmodede Fredningsnævnet i brev af 16. februar 2012 kommunen om nærmere oplysninger om for eksempel bassinets størrelse, højde over jordniveau, åbne væskeoverflader, beskrivelse af bygværket etc., inden Fredningsnævnet kunne besvare kommunens henvendelse.

Haderslev Kommune besvarede henvendelsen ved brev af 30. august 2012. Brevet var vedlagt en ansøgning dateret den 15. august 2012 fra Provas og stilet til Haderslev Kommune.

Provas har anført i ansøgningen, at det ene bassin skal etableres lige syd for Starup Kirke og det andet vest for Starup Bæk, at begge arealer er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, at arealet syd for kirken forventes registreret som overdrev og arealet ved bækken som eng. I forbindelse med etableringen af bassinerne bliver der udlagt et areal på matr. nr. 185 Vandling, Starup, som skal ligge udyrket hen til erstatning for det areal, hvor bassinerne placeres. Størrelsen og placeringen af erstatningsarealet er angivet omtrentlig og vil som udgangspunkt svare i størrelse til 1,5 gange arealet, der skal benyttes til bassinerne.

Provas har herefter anført om bassinet, der skal etableres syd for Starup Kirke:

”Arealet til bassinet udgør ca. 2.000 – 2.500 m². Det ønskes placeret tæt på 1,5 m højdekurven i terrænet ... Derved kan bassinet anlægges så naturligt i terrænet som muligt. Samtidig kan denne placering sikre en bedst mulig funktion af ledningsnettet på grund af terrænkoterne i området.

Risikoen for oversvømmelse af regnvandsbassinet med indtrængende fjordvand vurderes imidlertid at være lille. Det sker på baggrund af oplysninger om ekstreme højvandstande for 2006 fra DMI. Der er således opgivet en maksimal vandstand i Haderslev til kote 159 cm. Desuden skønnes det ud fra DMI's data, at vandstanden for en 100-års hændelse for Haderslev er omkring kote 170 cm. Da der er tale om en maksimal vandstand samt en vandstand ved en 100 års hændelse, vurderes det, at kanten af bassinet i kote ca. 150 cm vil blive oversvømmet meget sjældent – det vil ske nærmere én gang for hver 100 år fremfor én gang ved hver 20. år eller hyppigere.

Der sikres en permanent vanddybde på ca. 0,80 m. Samtidig bliver bassinet beplantet med den vegetation, der naturligt forefindes i området (der plantes ikke buske eller træer omkring bassinet). Med denne indretning opnås en rensning af fosfor i det tilladte regnvand, inden det ledes ud i vandområdet (til fjorden).

Selve afløbet fra bassinet bliver dykket og koblet til udløb i Haderslev Fjord. Der sker herved en tilbageholdelse af suspenderende materialer og flydestoffer inden udledningen. Imidlertid vil der som udgangspunkt ikke blive etableret et nyt udløb, da den eksisterende udløbsledning forventes genbrugt.

Overløbet fra regnvandsbassinet agtes endvidere indrettet således at overløbsvandet vil kunne ledes hen over en lang kant ud mod fjorden og være sammenlignelig med afstrømning fra et markareal – modsat udledning til et punkt (et rør)....

Provas har vedlagt ansøgningen til kommunen rids, der viser en placering af bassinet på arealet øst for Kirkevej og rykket tilbage fra vejen - løsning 1 - og en placering tæt på Kirkevej - løsning 2.

Haderslev Kommune har anført i brevet af 30. august 2012, at bassinet er et led i separatkloakeringen af Starup by, og at miljøbeskyttelsesloven stiller krav om, at der skal etableres bassiner til neddrøsing og rensning af regnvand, inden det udledes i Haderslev Fjord. Haderslev Kommune skal behandle projektet efter naturbeskyttelseslovens § 3. Kommunen oplyser i brevet, at kommunen vurderer, at der kan meddeles dispensation efter denne bestemmelse til etablering af bassinanlægget, fordi:

Formålet er at opfylde krav af hensyn til vandkvaliteten i fjorden.

Der etableres erstatningsareal på minimum 1,5 gange det areal, der medgår til etablering af bassinet.

Det berørte naturareal har ikke høj naturværdi.

Der findes ikke brugbare alternative løsninger som i samme grad opfylder krav efter miljøbeskyttelsesloven og retningslinjer i Statens vandplaner.

Kommunen har tillige anført, at det forventes, at der stilles vilkår om, at der ikke etableres hegn, volde eller beplantning omkring bassinet, samt at eventuelle fremtidige oprensningsarbejder ikke sker i paddernes ynglesæson. Det er derfor kommunens vurdering, at projektet med de stillede vilkår kan bidrage til at forbedre naturen.

Kommunen har herefter anført i brevet:

”...

Det ansøgte er beliggende indenfor beskyttelseslinien omkring jordfaste fortidsminder (naturbeskyttelseslovens § 18). Der er tale om en runesten fra Vikingetiden. Den ansøgte placering af bassinet er nødvendig af hensyn til krav efter naturbeskyttelsesloven og søen hindrer ikke for indblik til fortidsmindet. Derfor vurderes det, at der er sådanne særlige omstændigheder til stede, at der kan meddeles dispensation efter denne bestemmelse.

Museet har foretaget en arkivalsk kontrol og arkæologisk vurdering af projektet. Museet anbefaler kraftigt at der bliver foretaget en frivillig forundersøgelse af anlægsområdet inden anlægsarbejdet går i gang.

Det ansøgte er endvidere beliggende indenfor kirkebyggelinjen (naturbeskyttelseslovens § 19), hvorefter der kræves dispensation til byggeri, der overstiger 8,5 m. Anlæg af søen vil derfor ikke kræve dispensation efter denne bestemmelse.

...

Der kræves derudover landzonetilladelse efter planlovens § 35. Kommunen har vurderet ansøgningen i forhold til de interesser i kommuneplanen, der skal tages hensyn til i den konkrete sag: "Kirkelandskaber" og "værdifulde kystlandskaber". Med de i ansøgningen angivne oplysninger om søens udformning m.v. vurderedes det, at det ansøgte ikke vil være i strid med de landskabelige og planlægningsmæssige hensyn, der skal varetages i området.

Af landskabelige hensyn foretrækker Haderslev Kommune den ansøgte placering frem for den alternative placering. Kommunen er dog indstillet på at dispensere til den alternative placering hvis det skulle blive nødvendigt som følge af andre hensyn (f.eks. arkæologiske) ..."

Fredningsnævnets behandling af sagen.

Fredningsnævnet har foretaget besigtigelse den 21. september 2012.

I besigtigelsen deltog for Provas projektingeniør Karen Jakobsen og ingeniør Karsten Søndergaard, for Haderslev Kommune sagsbehandler Helle Hartmann, for Starup Menighedsråd menighedsrådsformand Jørgen Dahlmann, for Haderslev Stift fuldmægtig Kathrine Jørgensen, for Haderslev Provsti Hanne Houmøller, for Naturstyrelsen Ribe naturgeograf Jørgen Clausen og for Friluftsrådet Martin Martinsen.

Fredningsnævnets formand oplyste under besigtigelsen blandt andet, at Fredningsnævnet har modtaget en ansøgning fra Provas, Haderslev, fremsendt af Haderslev Kommune, om dispensation til at etablere et bassin på ejendommen matr. nr. 73 Vandling, Starup. Bassinet er et led i separat-kloakeringen af Starup by. Det fremgår af miljøbeskyttelsesloven, at der skal etableres bassiner til neddrosling og rensning af regnvand inden udledning – i dette tilfælde i Haderslev Fjord. Ejendommen matr. nr. 73 Vandling, Starup, er den 10. juni 1952 fredet ved en kirkeomgivelsesfredning, der skal sikre indsigt og udsigt fra Starup Kirke. Det fremgår af fredningsdeklarationen, at det fredede areal ikke må bebygges eller beplantes, så udsigten til Starup Kirke ødelægges midlertidigt eller vedvarende, ligesom der ikke på arealerne må opsættes udsigtshindrende eller skæmmende indretninger såsom skure, transformatorstationer, el- og telefonmaster og lignende. Fredningsnævnet skal derfor tage stilling til, om der kan meddeles Provas dispensation til at etablere et bassin på ejendommen matr. nr. 73 Vandling, Starup.

Ingeniør Karsten Søndergaard udpegede under besigtigelsen de 2 mulige placeringer af bassinet på arealerne syd for Starup kirke og oplyste, at bassinerne skal anlægges så naturligt i landskabet som muligt og med bløde buer, så bassinet vil opfattes som en naturlig sø med et vandspejl i kote 0,8, det vil sige i en lavere kote end det omgivende terræn, idet bassinet skal etableres på et areal, der ligger i kote 1,5. Når vandspejlet stiger som følge af tilløb fra baglandet, vil vandet løbe ud i fjorden. Det er væsentligt, at bassinet placeres nedenfor Starup for at kunne udnytte faldet i terrænet. Der vil alene blive tilledt overfladevand til bassinet.

Jørgen Dahlmann oplyste, at Starup sogns menighedsråd protesterer mod etablering af et bassin på de kirkenære arealer syd for Starup kirke. Store arealer omkring kirken er gennem årene blevet inddraget til kirkegård og sognehus. Hvis der opstår behov for yderligere udvidelse af kirkegården, er det eneste areal, som kan komme i betragtning, engen syd for kirken. Hvis der etableres et regnvandsbassin på engen, vil det umuliggøre en udvidelse af kirkegården mod syd. Hvis der etableres et regnsvandsbassin på engen, vil det hæve grundvandsstanden i området. Grundvandet står allerede nu højt på arealerne omkring kirken til ulempe for kirkegården. Jørgen Dahlmann anførte endvidere, at indtrykket af Starup Kirke med dens enestående beliggenhed i landskabet vil blive forstyrret af genspejlingen fra regnsvandsbassinet og senere af bevoksningen i bassinet, idet menighedsrådet frygter, at bassinet og dets nære omgivelser ikke vil blive vedligeholdt, når bassinet er etableret.

Ingeniør Karsten Søndergaard bemærkede hertil, at etableringen af et regnvandsbassin ikke vil påvirke grundvandsstanden i området.

Projektingeniør Karen Jakobsen tilføjede, at der ikke skal foretages beplantning hverken i bassinet eller af arealerne omkring bassinet. Der vil med tiden opstå en naturlig forekomst af siv, så landskabet kommer til at fremtræde som et typisk overdrevarsareal i et fjordlandskab. Der vil ikke blive tilledt forurenede vand til bassinet, der alene er et regnvandsbassin.

Sagsbehandler Helle Hartmann oplyste, at arealet syd for kirken er et § 3 område. Starup Menighedsråd skal derfor i givet fald ansøge Haderslev Kommune om tilladelse til at udvide kirkegården ud på arealet. Det er kommunens vurdering, at bassinet efter anlægget vil komme til at fremstå som en naturlig sø eller et naturligt vådområde med et vandspejl under terræn. Det er endvidere kommunens vurdering, at det ikke er muligt at etablere bassinet længere mod øst end foreslået i løsning 1.

Naturgeograf Jørgen Clausen forespurgte, om Provas under projekteringen af bassinet har undersøgt alternative placeringsmuligheder.

Ingeniør Karsten Søndergaard oplyste, at det er et lovkrav, at regnvand renses, inden det udledes i naturen. Det er derfor væsentligt, at regnvandsbassinet placeres optimalt i forhold til baglandet og det vandløb, som skal modtage regnvandet. Provas har undersøgt de relevante muligheder, der er i området. Da der er tale om et bassin, der skal modtage regnvand fra Starup by, der ligger syd for kirken, og da regnvandet skal afledes til fjorden, skal bassinet placeres nord for byen på et lavtliggende areal, der giver mulighed for afledning til fjorden. Engen syd for kirken er det mest optimale areal for placeringen af bassinet.

Sagsbehandler Helle Hartmann bemærkede, at den foreslåede placering er et kompromis, hvor man fra kommunens side har vurderet de forskellige spørgsmål, etableringen af bassinet rejser. Det er kommunens opfattelse, at der ikke er andre muligheder for placering af bassinet end på arealet syd for Starup Kirke. Det er endvidere kommunens vurdering, at etableringen sker så skånsomt som muligt, fordi entreprenøren ”bygger bassinet ind i naturen” ved at udnytte de muligheder, landskabet giver.

Fuldmægtig Kathrine Jørgensen oplyste, at den kongelige bygningsinspektør Niels Vium og kirkegårds konsulent Preben Skaarup ikke har afgivet udtalelse i sagen til brug for stiftsøvrighedens vurdering af projektet.

Hanne Houmøller oplyste, at provstiudvalget tiltræder menighedsrådets indstilling til Fredningsnævnet

Martin Martinsen oplyste, at Friluftsrådet ikke har bemærkninger til det ansøgte.

Fredningsnævnets afgørelse:

Fredningsnævnet kan meddele dispensation i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, fra en fastsat fredningsbestemmelse, hvis det ansøgte ikke strider mod formålet med fredningen.

Det ene af de projekterede bassiner skal etableres på ejendommen matr. nr. 73 Vandling, der er omfattet af Exnerfredningen, som er tinglyst på arealerne syd for Starup Kirke for at sikre indsigten til kirken.

Fredningsnævnet lægger til grund, at bassinet ikke vil hindre indsigten fra syd mod Starup Kirke uanset om bassinet etableres som vist i løsning 1 eller løsning 2.

Fredningsnævnet vurderer imidlertid, at en åben vandflade på 2.000 til 2.500 m² tæt på Kirkevej og dermed i synsretningen mod kirken kan skabe uheldige refleksvirkninger og dermed få betydning for den synsmæssige oplevelse af Starup Kirke med landskabet omkring Haderslev Fjord som baggrund. Fredningsnævnet vurderer derfor, at bassinet skal placeres så langt mod øst på arealet, at genspejling fra bassinet ikke vil få nævneværdig indflydelse på den visuelle opfattelse af kirken. Da etablering af bassinet med en placering som foreslået i løsning 1 ikke vil få betydning for indsigten mod kirken, meddeler Fredningsnævnet derfor i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, Haderslev Kommune og Provas dispensation til at etablere bassinet i det sydøstlige hjørne på ejendommen matr. nr. 73 Vandling, Starup, op mod skellet mod matr. nr. 114 Vandling, Starup på vilkår,

at der ikke etableres hegn, volde eller beplantning omkring bassinet,

at eventuelle fremtidige oprensingsarbejder ikke sker i paddernes ynglesæson,

at Provas og Haderslev Kommune foretager en arkæologisk forundersøgelse af anlægsområdet, inden anlægsarbejdet går i gang,

at opgravet materialet i forbindelse med etableringen af bassinet deponeres uden for det fredede område,

og

at der sker fuldstændig retablering af projektområdet ved anlægsarbejdets afslutning.

Klagevejledning:

Denne afgørelse kan påklages til Natur- og Miljøankenævnet.

Klagefristen er 4 uger fra den dag afgørelsen er meddelt.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

Adressaten for afgørelsen,
ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
offentlige myndigheder,
en berørt nationalparkfond,
lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur
og miljø, og
landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager
væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Klage skal indsendes til Fredningsnævnet, c/o Retten i Esbjerg, Dokken 1, 6700 Esbjerg, som videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af klagen, at der indbetales et gebyr til Naturklagenævnet. Klagegebyret er fastsat til 500 kr. Natur- og Miljøklagenævnet vil sende en opkrævning på gebyret til klageren, når nævnet har modtaget klagen fra fredningsnævnet. Denne opkrævning skal anvendes ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis

1. klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
2. klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
3. klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Natur- og Miljøklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis 1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førstestansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller 2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse i sagen.

Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f. eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast til partshøring.

Såfremt en klage indgives, må nævnets dispensation ikke udnyttes, før sagen er færdigbehandlet og stadfæstet af Natur- og Miljøklagenævnet.

Byggeriet må ikke påbegyndes, før klagefristen er udløbet.

Denne dispensation bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 3 år.

Såfremt projektets gennemførelse kræver tilladelse eller dispensation efter anden lovgivning, skal ansøgerne rette henvendelse til den myndighed, der administrerer tilladelser eller dispensationer i henhold til denne lovgivning.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del
Esbjerg, den 23. oktober 2012

Margit Ø. Laub
formand

Denne afgørelse er sendt til:

Provas, Fjordagervej 32, 6100 Haderslev.

Naturstyrelsen, Sønderjylland, sdj@nst.dk

Det åbne Land, Naturstyrelsen, Ribe, rib@nst.dk

Naturstyrelsen, nst@nst.dk

Haderslev Kommune, Teknik og Miljø, post@haderslev.dk

Starup Sogns menighedsråd c/o formanden Jørgen Dahlmann, Vandlingvej 122, 6100 Haderslev.

Haderslev Provstiudvalg, Præstegade 20, 6100 Haderslev.

Haderslev Stift, Ribe Landevej 37, 6100 Haderslev.

Danmarks Naturfredningsforening, dn@dn.dk

Danmarks Naturfredningsforenings Lokalkomite v/ Jan Nøjsen, Simmerstedvej 62, 6100 Haderslev.

Friluftsrådet Sønderjylland, soenderjylland@friluftsradaet.dk

Friluftsrådet, Haderslev, m.martinsen@mail.tele.dk

Dansk Ornitologisk Forening, natur@dof.dk, haderslev@dof.dk

Dansk Botanisk Forening, Jyllandskredsen, famham@live.dk

NATUR- OG MILJØKLAGENÆVNET

Rentemestervej 8
2400 København NV
Telefon: 72 54 10 00
nmkn@nmkn.dk
www.nmkn.dk

04. juli 2013 • J.nr.: NMK-522-00128 • Ref.: MEH

AFGØRELSE

i sag om etablering af regnvandsbassin i Haderslev Kommune

Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Natur- og Miljøklagenævnet stadfæster Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del, afgørelse af 23. oktober 2012 om tilladelse til etablering af regnvandsbassin på matr.nr. 73 Vandling, Starup, beliggende Starup Hedevej 21, Haderslev Kommune med vilkår om, at det endelige projekt godkendes af fredningsnævnet.

Tilladelsen bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden 3 år efter, at den er meddelt, eller ikke har været udnyttet i 3 på hinanden følgende år, jf. § 66, stk. 2 i lov om naturbeskyttelse.

Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet¹. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 9 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet.

---

¹ Lov nr. 483 af 11. maj 2010 om Natur- og Miljøklagenævnet.

Klagen til Natur- og Miljøklagenævnet

Afgørelsen er påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet af Sdr. Starup Menighedsråd.

Sagens oplysninger

Ejendommen er den 10. juni 1952 fredet ved en kirkeomgivelsesfredning ved Starup Kirke.

Det fremgår af fredningsdeklarationen, at de fredede arealer omkring kirken ikke må bebygges eller beplantes således, at udsigten til kirken ødelægges midlertidigt eller vedvarende, ligesom der ikke må opsættes skure, udsalgssteder, boder, vogne til beboelse eller opbevaring af redskaber o.lign. Der må heller ikke opsættes toiletter, hønsehuse, pelsdyrfarme o.lign., sprøjtehuse, benzinstandere, transformerstationer, telefon- eller telegrafmaster.

Haderslev Kommune har udarbejdet et forslag til tillæg til kommunens spildevandsplan omfattende et område i Starup. Det fremgår af planen, at der som led i seperatkloakeringen af Starup By skal placeres to regnvandsbassiner i nærheden af Starup Kirke bl.a. med henblik på overholdelse af miljøbeskyttelseslovens regler om bassiner til neddrøsing og rensning af regnvand inden udledning i Haderslev Fjord.

Det ene bassin er et ca. 2000 – 3000 m² stort bassin, der ønskes etableret syd for kirken inden for fredningen. Bassinet ønskes placeret tæt på 1,5 m højdekurven i terrænet for at kunne anlægge bassinet så naturligt i terrænet som muligt og med bløde buer, så bassinet vil opfattes som en naturlig sø. Samtidigt kan denne placering sikre en bedst mulig funktion af ledningsnettet på grund af terrænkoterne i området. Der sikres en permanent vanddybde på ca. 0,80 cm og et vandspejl i kote 0,8, det vil sige i en lavere kote end det omgivende terræn. Bassinet beplantes med den vegetation, der naturligt forefindes i området dog ikke buske eller træer. Selve bassinet bliver dykket og koblet til udløb i Haderslev Fjord. Overløbet agtes endvidere indrettet således, at overløbsvandet vil kunne ledes hen over en lang kant ud mod fjorden og vil være sammenlignelig med afstrømning fra et markareal. Det vurderes, at risikoen for oversvømmelse med indtrængende fjordvand er lille på baggrund af oplysninger om ekstreme højvandsstande fra DMI. Det anføres, at det er vigtigt, at bassinet placeres nedenfor Starup for at udnytte faldet i terrænet.

I forbindelse med etableringen af bassinerne udlægges et erstatningsareal, der skal ligge udyrket hen.

Det fremgår af ansøgningen, at arealet ligeledes er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, 15 (strandbeskyttelseslinje) og 18 (runesten/fortidsminde), samt at det ansøgte kræver landzonetilladelse.

Haderslev Kommune har udtalt, at kommunen er sindet at meddele dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3, idet formålet med det ansøgte er, at opfylde krav til vandkvaliteten i fjorden, at der etableres et større erstatningsareal, at det berørte naturareal ikke har høj naturværdi, samt at der ikke findes brugbare alternative løsninger som i samme grad opfylder miljøbeskyttelsesloven samt retningslinjerne i statens vandplaner. Hertil kommer, at kommunen bl.a. vil stille vilkår om, at der ikke etableres hegn mv. samt, at der ikke oprenses i paddernes ynglesæson. Endvidere finder kommunen ikke, at det ansøgte vil hindre indkigget til en runesten omfattet af naturbeskyttelseslovens § 18. Endelig vurderer kommunen, at det ansøgte ikke vil være i strid med de landskabelige og planlægningsmæssige hensyn, der skal varetages efter planlovens § 35.

Fredningsnævnets besigtigelse

Fredningsnævnet har den 21. september 2012 foretaget besigtigelse med deltagelse af Ingeniørfirmaet Provas, Haderslev Kommune, Starup Menighedsråd, Haderslev Stift, Haderslev provsti, Naturstyrelsen Ribe og Friluftsrådet.

Provas udpegede under besigtigelsen to mulige placeringer på arealerne syd for kirken, dels en placering på et areal øst for og tilbagerykket fra Kirkevej (løsning 1) og dels en placering på et areal tæt på Kirkevej (løsning 2). Provas oplyste endvidere, at der alene vil blive tilledt overfladevand (regnvand) til bassinet, og at etableringen ikke vil påvirke grundvandsstanden i området. Det er et lovkrav, at regnvand renses inden det ledes ud i naturen, og det er derfor væsentligt, at bassinet placeres optimalt i forhold til baglandet og det vandløb, der skal modtage regnvandet. Provas har undersøgt de relevante muligheder, der er i området. Bassinet skal aftage regnvand fra Starup, der ligger syd for kirken, og regnvandet skal afledes til fjorden, hvorfor bassinet skal placeres nord for byen på et lavtliggende areal, og engen syd for kirken er det mest optimale sted. Endelig oplyste Provas, at der ikke skal foretages beplantning hverken i eller omkring bassinet, men at der med tiden vil opstå en naturlig forekomst af siv, så landskabet vil fremtræde som et typisk overdrev- og fjordlandskab.

Sdr. Starup Menighedsråd protesterede mod det ansøgte projekt, og anførte, at store arealer omkring kirken gennem årene er blevet inddraget til kirkegård og sognehus. Hvis der opstår behov for yderligere udvidelse af kirkegården er det eneste realistiske areal, efter menighedsrådets opfattelse, engen syd for kirken. Endvidere vil grundvandsstanden, der i forvejen står højt på arealerne omkring kirken, stige til ulempe for kirkegården. Endelig anførte menighedsrådet, at indtrykket fra kirken med dens enestående beliggenhed i landskabet vil blive forstyrret af genspejlingen fra bassinet og senere af bevoksningen, idet det må frygtes, at hverken bassinet eller de nære omgivelser vil blive vedligeholdt.

Haderslev Kommune oplyste, at den foreslåede placering er et kompromis fra kommunens side, men at kommunen har vurderet, at bassinet vil komme til at fremstå som en naturlig sø eller et naturligt vådområde med vandspejl under terræn, idet etableringen sker så skånsomt som muligt og fordi bassinet bygges ind i naturen. Det er, efter kommunens opfattelse, ikke muligt at etablere bassinet længere mod øst end foreslået i løsning 1. Endvidere oplyste kommunen, at en eventuel udvidelse af kirkegården ud på arealet bl.a. vil kræve dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

Haderslev Provsti tiltrådte menighedsrådets indstilling til fredningsnævnet.

Endelig fremgår det, at Haderslev Stift oplyste, at der ikke er afgivet udtalelser i sagen fra kongelig bygningsinspektør eller kirkegårdskonsulent.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsnævnet har lagt til grund, at bassinet ikke vil hindre indsigten fra syd mod Starup Kirke uanset om bassinet etableres som vist i løsning 1 eller 2.

Nævnet har imidlertid vurderet, at en åben vandflade på 2.000 til 2.500 m² tæt på Kirkevej og dermed i synsretningen mod kirken kan skabe uheldige refleksvirkninger og dermed få betydning for den synsmæssige oplevelse af Starup Kirke med landskabet omkring Haderslev Fjord som baggrund.

Fredningsnævnet har derfor vurderet, at bassinet skal placeres så langt mod øst på arealet, at genspejling ikke vil få nævneværdig indflydelse på den visuelle opfattelse af kirken. Da en placering som foreslået i løsning 1 således ikke vil få betydning for indsigten mod kirken meddeles dispensation til etablering i det sydøstlige hjørne på ejendommen op mod skel.

Dispensationen er meddelt på vilkår om, at der ikke etableres hegn, volde eller beplantning omkring bassinet, at eventuelle fremtidige oprensingsarbejder ikke sker i paddernes ynglesæson, at Provas og Haderslev Kommune foretager en arkæologisk forundersøgelse af anlægsområdet inden anlægsarbejdet går i gang, at eventuelt opgravet materiale deponeres udenfor det fredede område samt, at der sker fuldstændig retablering af projektområdet ved anlægsarbejdets afslutning.

Klagen

Menighedsrådet har navnlig fastholdt, at arealet indgår i planlægningen af en fremtidig udvidelse af kirkegården, og at arealet, efter menighedsrådets opfattelse, er det eneste areal, der kan komme i betragtning. Endvidere er menighedsrådet bekymret for, at bassinet vil forøge risikoen for grundvandstryk- og stigning. Der er således allerede i visse perioder problemer med grundvandet på kirkegården. Endvidere finder menighedsrådet, at den ønskede placering er en skamplet, hvor det kulturelle bliver ødelagt på grund af manglende kultursyn og forståelse for en sådan kulturarv, som kirken og den unikke beliggenhed er. Hertil kommer, at man andre steder, hvor Provas har etableret lignende bassiner kan se, at disse ikke bliver vedligeholdt. Endelig foreslås en alternativ placering på et kommunalt ejet areal ca. 300 meter øst for kirkens areal.

Bemærkninger fra Haderslev Stift

Haderslev Stift har oplyst, at stiftet er citeret forkert i fredningsnævnets afgørelse, idet stiftet under besigtigelsen oplyste, at der var indhentet udtalelser fra kongelig bygningsinspektør og kirkegårds-konsulent, og at disse ikke kunne udtale sig endeligt om sagen på baggrund af det foreliggende materiale.

Udtalelser fra Kgl. Bygningsinspektør Niels Vium og kirkegårds-konsulent Preben Skaarup

Niels Vium har navnlig udtalt, at der såfremt der åbnes op for etablering af bassinet forinden bør udarbejdes et fuldgældigt materiale med gode planer, som viser bassinets placering på en koteplan af området. Denne plan bør udarbejdes i samarbejde med en landskabsarkitekt, så det sikres, at bassinet også ud fra et landskabeligt synspunkt bliver naturligt indpasset i det betydningsfulde store areal ved kirken.

Preben Skaarup har navnlig udtalt, at et regnvandsbassin indpasset i terrænen uden markerede overgange, hegn, volde og beplantning i engområdet syd for kirken og kirkegården ikke vurderes at kunne påvirke oplevelsen af Starup Kirke i landskabet i nogen negativ retning. Med en omhyggelig udformning af bassinanlægget vil det endog kunne blive en berigelse af området. Preben Skaarup vil dog gerne se et mere færdigt forslag inden godkendelse men kan anbefale, at der gives en principiel godkendelse med senere forelæggelse af det endelige projekt. Endelig anføres det, at det i forhold til kirkegården er vigtigt på forhånd at sikre, at bassinets vandstand ikke påvirker grundvandsstanden, så den bliver højere inde på kirkegården.

Fredningsnævnets bemærkninger til Haderslev Stift

Fredningsnævnet har til Haderslev Stift bemærket, at det er beklageligt, at nævnet ikke som sædvanlig fik en kopi af udtalelserne under besigtigelsen. Kirkegårds-konsulentens udtalelse er interes-

sant, idet konsulenten udtaler sig positivt om den placering af regnvandsbassinet, som nævnet har meddelt dispensation til. Det kunne have givet fredningsnævnet anledning til at fastsætte yderligere vilkår om forelæggelse af det endelige projekt for Haderslev Stift herunder den kongelige bygningsinspektør og kirkegårdskonsulenten.

Natur- og Miljøklagenævnets bemærkninger og afgørelse

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, kan fredningsnævnet dispensere fra bestemmelserne i en fredning, når det ansøgte ikke er i strid med fredningens formål. Videregående afvigelser fra en fredning end nævnt i stk. 1, og helt eller delvis ophævelse af en fredning kan, jf. stk. 5, kun foretages efter reglerne om gennemførelse af fredninger.

Arealet er omfattet af en fredningsdeklaration, der skal sikre den fri beliggenhed af Starup Kirke (Exner fredning).

Formålet med kirkeomgivelsesfredninger har generelt været at bevare kirkerne som en del af landskabs- og bybilledet, og at kirkernes og kirkegårdenes omgivelser kommer til at fremtræde så smukt og værdigt som muligt, således at hverken skønhedsværdien går tabt eller kirkelige interesser krænkes. Det indebærer navnlig, at indsigten til kirken, set fra såvel nære som fjerne omgivelser, skal bevares. Hertil kommer beskyttelsen af udsynet fra kirken og fastholdelse af et frirum i de nærmeste omgivelser omkring kirken.

Det følger af fredningsdeklarationen, at de fredede arealer omkring kirken ikke må bebygges eller beplantes således, at udsigten til kirken ødelægges midlertidigt eller vedvarende, ligesom der ikke må opsættes skure, udsalgssteder, boder, vogne til beboelse eller opbevaring af redskaber o.lign. Der må heller ikke opsættes toiletter, hønsehuse, pelsdyrfarme o.lign., sprøjtehuse, benzinstandere, transformerstationer, telefon- eller telegrafmaster.

Som led i realiseringen af Haderslev Kommunes spildevandsplan er der ansøgt om etablering af et ca. 2.000 – 3.000 m² stort regnvandsbassin uden hegn, volde eller beplantning.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del, har vurderet, at det ansøgte kræver dispensation fra fredningsdeklarationen. Som sagen foreligger finder Natur- og Miljøklagenævnet ikke grundlag for at foretage en nærmere prøvelse heraf.

Fredningsnævnet har vurderet, at bassinet - ved løsning 1 - placeres så langt mod øst på arealet, at genspejling ikke vil få nævneværdig indflydelse på den visuelle opfattelse af kirken.

Natur- og Miljøklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte fredningsnævnets vurdering. Nævnet lægger navnlig vægt på, at den ansøgte placering, efter det oplyste, teknisk set er den mest hensigtsmæssige, og at bassinet etableres så naturligt som muligt og uden hegn, volde eller beplantning, og dermed ikke vil skæmme eller forstyrre indsigten til kirken væsentligt.

På denne baggrund stadfæster Natur- og Miljøklagenævnet hermed Fredningsnævnet for Syddjylland, Sydlig dels afgørelse af 23. oktober 2012 om tilladelse til etablering af regnvandsbassin med vilkår om, at det endelige projekt godkendes af fredningsnævnet.

Lars Busck
Fredningskonsulent

/

Mette Hemmingsen
Fuldmægtig

Afgørelsen er sendt pr. e-mail til:

- Fredningsnævnet for Syddjylland, Sydlig del, Sag 9/2012, esbjerg@domstol.dk
- Haderslev Kommune, Sag 12-21356, Teknik og Miljø, post@haderslev.dk, solo@haderslev.dk
- Naturstyrelsen, sdj@nst.dk, rib@nst.dk
- Naturstyrelsen, Att.: Fredningsregistret, nst@nst.dk
- Friluftsrådet Haderslev, m.martinsen@mail.tele.dk

og pr. brev til:

- Sdr. Starup Menighedsråd v/Jørgen Dahmann, Vandlingvej 122, 6100 Haderslev
- Provas, Fjordagervej 32, 6100 Haderslev
- Haderslev Provsti, Præstøgade 20, 6100 Haderslev
- Haderslev Stift, Ribe Landevej 35-37, 6100 Haderslev

Fredningsnævnet for Syddjylland Sydlig del

Dokken 1
6700 Esbjerg
Åbent 08.30-15.00
Tlf.: 79 13 66 77

E-mail: esbjerg@domstol.dk
www.domstol.dk/esbjerg
SE-nr. 50 03 28 17

23. marts 2015
Fredningssag 45/2014

Fredningsnævnets j. nr. 45/2014 Ansøgning fra Provas, Haderslev, om dispensation til at opsætte et kreaturhegn og at anlægge en servicevej på de fredede arealer sydøst for Starup Kirke til regnvandsbassinet sydøst for kirken.

Fredningsnævnet meddelte den 23. oktober 2012 Provas dispensation fra Exner-fredningen, dateret den 10. juni 1952, og som er tinglyst på arealerne omkring Starup kirke, til at etablere et regnvandsbassin på ejendommen matr. nr. 73 Vandling, Starup, på vilkår om blandt andet, at der ikke etableres hegn, volde eller beplantning omkring bassinet.

Starup Menighedsråd påklagede afgørelsen til Natur- og Miljøklagenævnet, fordi arealet indgår i planlægningen af en fremtidig udvidelse af kirkegården, fordi menighedsrådet var bekymret for, at bassinet vil øge risikoen for grundvandstryk og grundvandstigning i området, fordi den ønskede placering er en skamplet, hvor det kulturelle bliver ødelagt på grund af manglende kultursyn og forståelse for en sådan kulturarv, som kirken og den unikke beliggenhed er, og endelig fordi lignende bassiner ikke bliver vedligeholdt.

Natur- og miljøklagenævnet stadfæstede den 4. juli 2013 Fredningsnævnets afgørelse med et yderligere vilkår om, at det endelige projekt godkendes af Fredningsnævnet.

Provas har ved mail modtaget den 16. oktober 2014 forelagt Fredningsnævnet det endelige projekt til godkendelse. Mailen er vedhæftet et rids, der viser regnvandsbassinets endelige placering.

Det fremgår af mailen, at Provas har indgået aftale med Starup Menighedsråd om, at

1. Provas opstiller et kreaturhegn - egepæle forbundet med snore – rundt om det areal, som Provas erhverver,
2. Servicevejen, der er markeret på tegning F01.13B, bliver etableret med græs og græs- armeringssten eller tilsvarende, således at arealet fremstår grønt.

Fredningsnævnet har efter høring besluttet at godkende det endelige projekt. Begrundelsen fremgår under afsnittet ”Fredningsnævnets afgørelse”.

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har i høringsbrev udsendt den 19. december 2014 anmodet Provas, Haderslev kommune, Starup Sogns menighedsråd, Miljøministeriet, Naturstyrelsen, Kulturarvsstyrelsen, Museum Sønderjylland, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Naturfredningsforenings Lokalkomite, Dansk Botanisk Forening, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet/Sønderjylland, Friluftsrådet Haderslev, Haderslev Provsti og Haderslev stift om bemærkninger til projektet med høringsfrist den 14. januar 2015.

Fredningsnævnet har efterfølgende efter anmodning fra Haderslev Stift forlænget høringsfristen til den 15. februar 2015.

Haderslev Kommune har i en mail af 9. januar 2015 anført blandt andet:

”...

Haderslev Kommune har, d. 4. juli 2014, givet forhåndstilkendegivelse om, at kommunen agter at give tilladelse/dispensation til regnvandsbassin, som beskrevet i ansøgning fra Provas d. 1. maj 2014 (oprindelig ansøgning dateret d. 15. aug. 2012). Den reviderede ansøgning af 1. maj 2014 ændrer på hvordan overløb fra bassinet afledes og desuden nedgraves en rørledning fra bassin til Haderslev fjord.

Haderslev Kommunes forhåndstilkendegivelse drejer sig om samme projekt, som fredningsnævnet tog stilling til d. 23. oktober 2012 (j. nr. 9/2012). Kommunen har ikke givet endelig tilladelse/dispensation, idet afklaring vedr. ejerforhold afventes.

Haderslev Kommune har ingen bemærkninger i forhold til det nu oplyste om, at der opsættes kreaturhegn og at servicevejen etableres med græs og græsarmeringssten eller tilsvarende, sådan at arealet fremstår grønt. Det vurderes at den forhåndstilkendegivelse kommunen har givet, i forhold til Naturbeskyttelseslovens §3 og §18 samt landzonebestemmelserne, er i overensstemmelse med de nye oplysninger om hegn og eventuel græsarming som belægning af servicevej. Der er i Kommunens forhåndstilladelse stillet vilkår om, at arealerne omkring regnvandsbassinet fremover vedligeholdes som ekstensivt slået eller græsset naturareal, uden tilførsel af gødkning, sprøjtning eller kalkning. I forhåndstilkendegivelsen er der vedlagt kortbilag, som viser en servicevej omkring bassinet. Det vurderes, at en servicevej med græsarming vil kunne slås ekstensivt uden behov for sprøjtning, gødkning eller kalkning ..”

Haderslev Domprovsti har den 13. januar 2015 meddelt, at provstiudvalget for Haderslev Domprovsti kan tilslutte sig den skitserede aftale mellem Provas og Starup Menighedsråd.

Haderslev Stift har i et brev af 13. februar 2015 oplyst, at stiftsøvrigheden har forelagt Fredningsnævnets høringsbrev for den kongelige bygningsinspektør, arkitekt Niels Vium, og kirkegårdskonsulent Preben Skaarup med anmodning om en udtalelse. Udtalelse af 12. januar 2015 fra den kongelige bygningsinspektør og udtalelse af 4. februar 2015 fra kirkegårdskonsulenten er vedlagt brevet.

I brevet af 12. januar 2015 har den kongelige bygningsinspektør arkitekt Niels Vium anført blandt andet:

”...

I min udtalelse i sagen af 17. september 2014 nævner jeg, at såfremt der skal ske etablering af et bassin, må bassinets udformning ske efter en plan udarbejdet i samarbejde med en landskabsarkitekt, således det sikres, at bassinet bliver naturligt indpasset i det betydningsfulde areal ved Sdr. Starup kirke.

Den plan til bassinets udformning, der nu er fremsendt, er en gentagelse af planen fra 2012 blot forsynet med et kreaturhegn.

Fordi bassinet og kreaturhegnet ikke er smukt udformet, og fordi der ikke er sket en ordentlig landskabelig bearbejdning, er det vanskeligt at komme med en udtalelse i sagen.

Det anbefales derfor fortsat, at bassinet og servicevejen samt kreaturhegnet bearbejdes landskabeligt med en god landskabsarkitekt, så det udformes smukt i det fredede areal og ikke fremstår som et skæmmende industrianlæg...”

I udtalelsen af 17. september 2014 har den kongelige bygningsinspektør anført blandt andet, at det forslag, som den kongelige bygningsinspektør havde fået forelagt, omfattede en omfattende tekst og bilagt små oversigtstegninger og en håndskitse, som viste bassinets placering og udformning.

Den kongelige bygningsinspektør har herefter anført i udtalelsen, at

”Såfremt der åbnes op for etablering af bassinet bør forinden udarbejdes et fulgyldigt materiale med gode planer, der viser bassinets placering på en koteplan af området. Denne plan bør udarbejdes i samarbejde med en landskabsarkitekt så det sikres, at bassinet også ud fra et landskabeligt synspunkt bliver naturligt indpasset i det betydningsfulde store areal ved Sdr. Starup kirke.

Ved Haderslev Stifts eventuelle anbefaling bør det fremgå, at det betinges, at den omtalte plan kommer til godkendelse hos Haderslev Stift.”

Landskabsarkitekt Preben Skaarup har anført i brevet af 4. februar 2015 blandt andet, at:

”Bassinet er tilsyneladende formet med den intention, at det skal se ”naturligt” ud, hvilket sådanne bassiner erfaringsmæssigt i bedste fald først kommer til at gøre, når de er tilgroede på grund af manglende vedligehold og derfor ikke længere kan erkendes som de tekniske anlæg, der er tale om.

Udløbsgrøften nede ved fjorden er udformet på tilsvarende uheldige måde, hvor en simpel grøft gives et tilfældigt knækket forløb, der snarere vil opleves som resultatet af en dårlig udførelse end som en ”naturlig” tilpasning.

Landskabet umiddelbart omkring Sønder Starup kirke er karakteriseret ved retlinjede diger, vejforløb, hegn, skel og grøfter. Det viste regnvandsbassin passer med sin plumpe form meget dårligt ind i dette smukke og sårbare landskab og fylder derved unødvendigt meget både visuelt og formmæssigt.

Kreaturhegnet og servicevejen understreger bassinets dårlige udformning og forstærker det landskabeligt meget uheldige i at placere bassinet på dette sted, hvor det er afgørende vigtigt at friholde et uberørt landskabeligt rum mellem Sønder Starup kirke og villabebyggelsen i Starup.

Sønder Starup kirke har en enestående landskabelig beliggenhed, som tidligere har givet anledning til meget grundige overvejelser og specifikke krav til omhyggelig placering og udformning af sognehus og kirkegårdsudvidelse.

Hvis der overhovedet kan placeres et bassin på dette sted, vil det kræve et langt mere omhyggeligt arbejde med tilpasning og udformning af projektet, end tilfældet er med det ansøgte projekt.

Jeg kan ikke anbefale, at der gives dispensation fra fredningen til det ansøgte projekt...”

På denne baggrund har Haderslev Stift oplyst, at stiftet tager den kongelige bygningsinspektørs og kirkegårdsrådgiverens udtalelser til efterretning og henstiller til Fredningsnævnet, at udformningen af bassinet, servicevejen og indhegningen undergives en yderligere landskabelig bearbejdning, så projektet tilpasses det helt enestående miljø og landskab omkring Sdr. Starup kirke.

Fredningsnævnets begrundelse og afgørelse

Fredningsnævnet meddelte den 23. oktober 2012 Provas dispensation til at etablere et regnvandsbassin med en åben vandflade på 2.000 til 2.500 m² i det sydøstlige hjørne på ejendommen matr. nr. 73 Vandling, Starup, og op mod skellet mod ejendommen matr. nr. 114 smst., fordi Fredningsnævnet vurderede, at placeringen af et regnvandsbassin på dette sted ikke vil få betydning for indsigten mod Starup Kirke.

Fredningsnævnets afgørelse blev af Haderslev Stift påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet, der stadfæstede afgørelsen.

Fredningsnævnet vurderer, at hverken etableringen af servicevejen eller opsætningen af kreaturhegnet vil få betydning for indsigten mod Starup Kirke.

Da det endelige projekt i øvrigt er udformet i overensstemmelse med det projekt, som Fredningsnævnet har meddelt dispensation til, godkender Fredningsnævnet derfor det endelige projekt.

I betragtning af de landskabelige og naturmæssige værdier, der knytter sig til arealerne omkring Starup Kirke, fastsætter Fredningsnævnet følgende vilkår for godkendelsen og projektets gennemførelse:

at regnvandsbassinet anlægges på det areal, der er vist på vedhæftede rids,

at Provas og Haderslev Kommune foretager en arkæologisk forundersøgelse af anlægsområdet, inden anlægsarbejdet går i gang,

at projektet undergives en yderligere landskabelig bearbejdning, og der udarbejdes en beplantningsplan med udgangspunkt i det enestående kirkelandskab,

at beplantningsplanen skal forelægges Haderslev Stift til udtalelse, inden projektet påbegyndes,

at opgravet materialet i forbindelse med etableringen af bassinet deponeres uden for det fredede område,

at anlægsarbejdet skal udføres på en sådan måde, at varige spor i det omkringliggende naturareal undgås for eksempel ved udlægning af køreplader,

at der sker fuldstændig retablering af projektområdet ved anlægsarbejdets afslutning,

at der ikke ved eller i regnvandsbassinet eller i det kirkenære landskab i øvrigt etableres tekniske indretninger og anlæg til brug ved driften af bassinet,

at der ikke må udsættes fisk, ænder eller krebs i regnvandsbassinet, ligesom der ikke må opstilles andehuse eller udlægges foder i eller ved regnvandsbassinet,

at der ikke etableres volde eller levende hegn omkring regnvandsbassinet,

at kreaturhegnet omkring regnvandsbassinet etableres på egepæle,

at servicevejen anlægges som beskrevet i projektet,

at Haderslev Kommune løbende fører tilsyn regnvandsbassinet og sikrer hegnets og beplantningens løbende vedligeholdelse,

at eventuelle fremtidige oprensningsarbejder ikke sker i paddernes ynglesæson,

at arealerne omkring regnvandsbassinet vedligeholdes som ekstensivt slåede eller afgræssede naturarealer uden tilførsel af gødskning, sprøjtning eller kalkning,

og

at anlægget af regnvandsbassinet ikke må ændre grundvandstanden på naboarealerne.

Klagevejledning ved afgørelse om dispensation

Der kan inden 4 uger efter den dag, denne afgørelse er meddelt, klages til Natur- og Miljøklagenævnet over afgørelsen. Hvis afgørelsen er offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen.

Borgere, virksomheder, myndigheder og organisationer skal indsende klagen til Natur- og Miljøklagenævnets Klageportal via borger.dk eller virk.dk.

Der er et direkte link til borger.dk og virk.dk via forsiden på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk.

Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb.

En klage skal være tilgængelig for førsteinstansen i Klageportalen senest kl. 23:59 på den dag, hvor klagefristen udløber. Det indebærer, at klager har godkendt og betalt gebyr/bestilt faktura i Klageportalen.

Klageren skal oplyse sit CPR-nummer eller CVR-nummer.

Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside indeholder information om beregning af klagefrister i de tilfælde, hvor en klager anmoder om at blive undtaget fra brug af Klageportalen.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,

- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 500 kr.

Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrbetalingen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk

Gebyret tilbagebetales, hvis

- 1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
- 2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
- 3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Natur- og Miljøklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis

- 1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projekttilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller
- 2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse i sagen.

Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

Tilladelsen må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyttes før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at tilladelsen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Såfremt projektets gennemførelse kræver tilladelse eller dispensation efter anden lovgivning, skal ansøgerne rette henvendelse til den myndighed, der administrerer tilladelser eller dispensationer i henhold til denne lovgivning.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del
Esbjerg den 23. marts 2015

Margit Ø. Laub
Formand

Denne afgørelse er sendt til:

Provas, Haderslev, pebr@provas.dk

Haderslev Kommune, post@haderslev.dk

Starup Sogns menighedsråd c/o formanden Jørgen Dahlmann, Vandlingvej 122, 6100 Haderslev.

Miljøministeriet Naturstyrelsen/København, nst@nst.dk

Naturstyrelsen Sønderjylland, sdj@nst.dk

Kulturstyrelsen, post@kulturstyrelsen.dk

Museum Sønderjylland, tekr@museum-sonderjylland.dk

Danmarks Naturfredningsforening/København, dn@dn.dk

Danmarks Naturfredningsforening/Haderslev, bent.karlsson@mail.dk

Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, famham@live.dk

Dansk Ornitologisk Forening, haderslev@dof.dk

Friluftsrådet/Sønderjylland, soenderjylland@friluftsradet.dk

Friluftsrådet/Haderslev, m.martinsen@mail.tele.dk

Haderslev Provsti, haderslev.provsti@km.dk; haderslevdomprovsti@km.dk

Haderslev Stift, kmhad@km.dk

Fredningsnævnet for Sydjylland Sydlig del

Dokken 1
6700 Esbjerg
Tlf.: 9968 8800
E-mail: sydjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

30. januar 2024

FN SJS 53/2023

FN SJS 53/2023: Ansøgning fra Haderslev Kommune på vegne af menighedsrådet for Starup Kirke om dispensation til anlæg af en materialeplads inden for Exner-fredningen af Starup Kirke

Fredningsnævnet har den 19. oktober 2023 modtaget en ansøgning fra Haderslev Kommune på vegne af Menighedsrådet for Starup Kirke om dispensation til anlæg af en materialeplads på ejendommen Starup Kirkevej 28, 6100 Haderslev, inden for Exner-fredningen af Starup Kirke.

Fredningsnævnet har besluttet at meddele dispensation til det ansøgte i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, som anført i afsnittet ”Fredningsnævnets afgørelse”.

Sagens baggrund

Det fremgår af ansøgningen, at den eksisterende materialeplads på kirkegården skal nedlægges, og at den nye i stedet vil blive anlagt i forlængelse af graverbygningen og sognehuset sydvest for kirken. Pladsen, der ifølge tegningsmaterialet vil optage ca. 82,5 m², skal anlægges uden bundopbygning og indhegnes af et sortmalet plankeværk med lodretstillede brædder, hvilket svarer til den eksisterende beklædning på graverbygningen og sognehuset.

Pladsen skal bruges til opbevaring af diverse materialer, herunder sten, grus og jord m.v., i forbindelse med driften af kirkegården ved Starup Kirke.

Haderslev Stift, Kirkegårdskonsulenten og Den Kgl. Bygningsinspektør har samstemmende oplyst, at man kan anbefale, at der meddeles dispensation til det ansøgte, blandt andet fordi den foreslåede placering af materialepladsen er den bedst mulige.

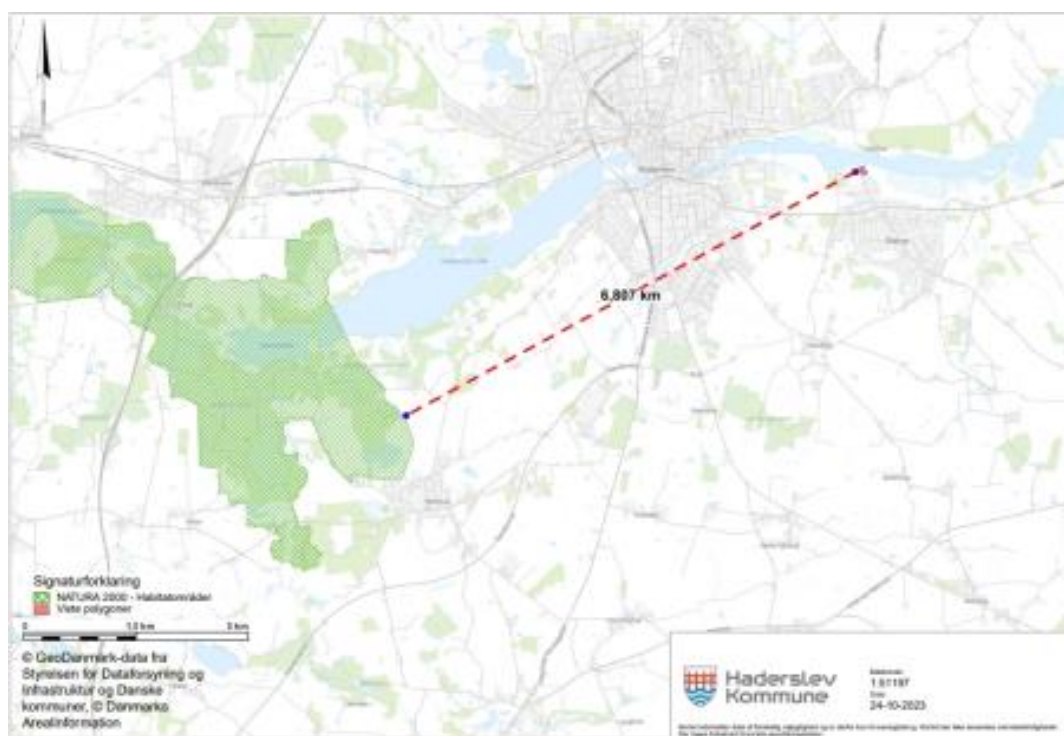
Kommunen har udtalt følgende vedrørende Natura 2000-områder og bilag IV-arter:

” ...

Natura 2000-områder

Matriklen ligger ca. 6,8 km østnordøst for Natura 2000-området N92 Pamhule Skov og Stevning Dam (herunder habitatområde H81 og fuglebeskyttelsesområde F59).

På kortet ses placeringen af Starup Kirke i forhold til Natura 2000-området N92.

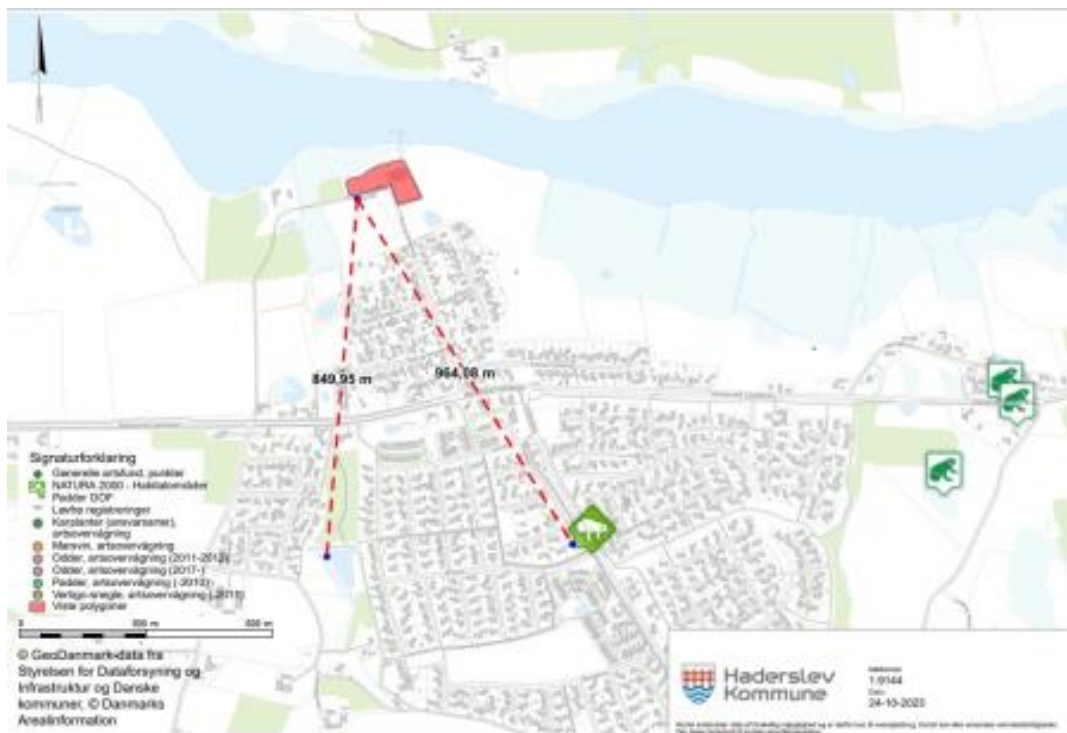

Med baggrund i afstanden fra Starup Kirke og materialepladserne og med begrundelse i, at projektet udelukkende foregår i og på ejendommen, så vil ombygningen ikke beskadige eller påvirke naturtyperne på udpegningsgrundlaget. Med samme begrundelse vurderes projektet heller ikke at påvirke hverken yngle- eller levesteder for fuglebeskyttelsesområdets udpegede fuglearter.

Bilag IV-arter

I forhold til bilag IV-arter i området, er der registreret både løvfrø (i 2012) og odder (i 2023) ca. 900 syd for ejendommen. Herudover er der på arter.dk registreret lille vandsalamander i og omkring de små vandhuller umiddelbart syd for kirken.

På kortet ses placeringen af Starup Kirke i forhold til artsobservationer af de 2 bilag IV-arter. Den grønne prik markerer en visuel observation af odder i Starup Bæk.

Løvfrøen trives i et varieret landskab med haver, levende hegn og skovbryn. Et vandhul er egnet som levested for både løvfrø og vandsalamander, hvis det er solbeskinnet, vandet er klart, og der ikke er fisk. Vandhuller, der tørrer ud i sensommeren, og lavvandede vandhuller i enge og græsmarker er særligt egnede. Løvfrøerne lever uden for yngletiden i solbeskinnet vegetation i levende hegn, skovbryn og haver. Med det ansøgte ændres der ikke på vilkårene for løvfrø eller andre paddearter i området.

Odder er fundet og observeret i forbindelse til områdets vandløb. Det ansøgte ændrer derfor heller ikke på vilkårene for odder i området, da vandløb lades urørt.

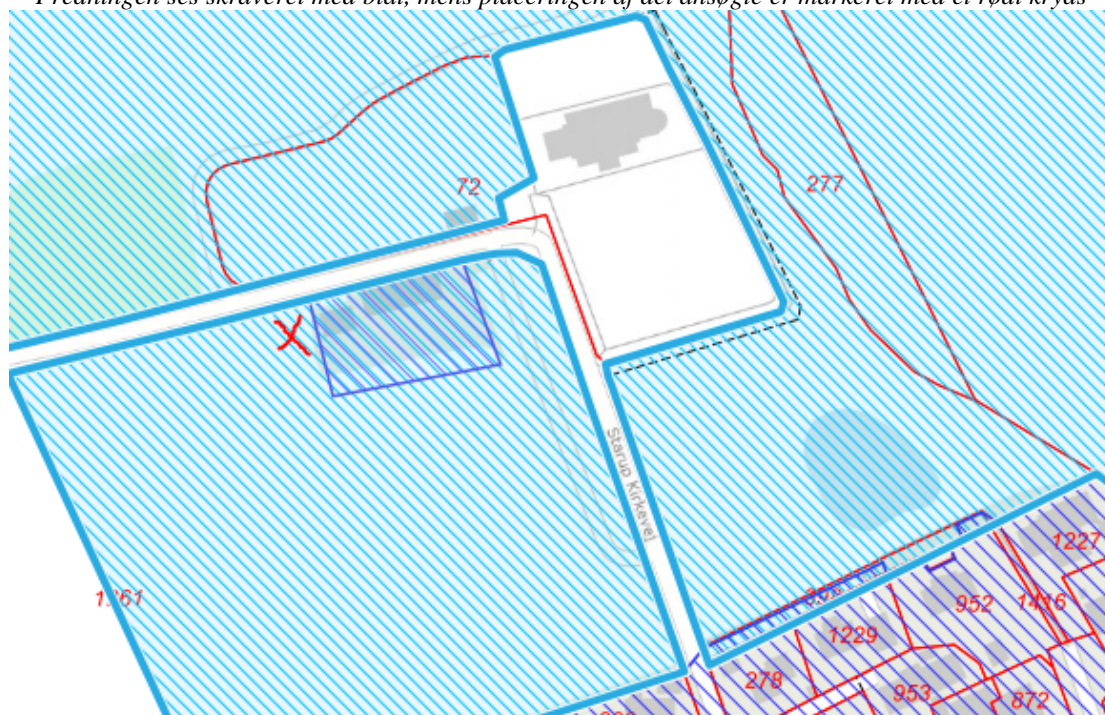
Desuden er det overvejende sandsynligt, at der er flagermus (måske flere arter) i området, men da der ikke fjældes gamle træer eller nedrives gamle bygninger, vil projektet ikke forringe levevilkårene for nogen arter af flagermus i området.

Overordnet set vurderes det hermed, at projektet ikke vil forringe Natura 2000-områdernes naturtyper og levesteder for arter, og projektet vil heller ikke forstyrre de bilag IV-arter, som findes i nærområdet.

...”

Der er den 6. september 1952 tinglyst en fredningsdeklaration – en såkaldt Exner-fredning – på ejendommen for at sikre indsigten til og udsigten fra Starup Kirke.

Fredningen ses skraveret med blå, mens placeringen af det ansøgte er markeret med et rødt kryds

Det er bestemt i fredningsdeklarationen, at arealet omkring kirken ikke må bebygges eller beplantes med udsigtsødelæggende beplantning, ligesom der heller ikke på arealerne må anbringes transformatorstationer, telefon- og telegrafmaster, benzinstandere eller opsættes skure, udsalgssteder, boder, vogne til beboelse eller opbevaring af redskaber eller lignende skønhedsforstyrrende genstande, eller i øvrigt anbringes eller foretages noget, der kan virke skæmmende eller hindrende for indsigten til og udsigten fra kirken.

Det er videre bestemt, at så længe de pågældende arealer administreres af de kirkelige myndigheder, er det Kirkeministeriet, der – efter indhentet erklæring fra fredningsnævnet – træffer afgørelse om nyplacering af bygninger på præstegårdsjorden og tillige om selve byggeplanen i henhold til disse, for så vidt bygningerne skal benyttes til driften af præstegårdens jorder, til brug for præsten eller i det hele skal tjene kirkelige formål.

Da materialepladsen ikke kan betegnes som en bygning, er det imidlertid fredningsnævnet, der skal meddele dispensation, hvis det ansøgte skal tillades.

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har behandlet sagen på nævnets møde den 26. januar 2024, hvor nævnet tillige har foretaget besigtigelse.

I mødet deltog formanden, dommer Henrik Tosti, det ministerudpegede medlem, Christa Jørgensen, og det kommunalt udpegede medlem, Olaf Hansen. Desuden deltog Tegnestuen Mejeriet A/S ved Steen Thielsen, Haderslev Kommune ved Jonathan Lind Hansen, Danmarks Naturfredningsforening

ved Jørgen Clausen, Haderslev Stift ved Anne Mette Møller, Haderslev Domprovsti ved Lene Skøtt, Rasmus Hejsel og Torben Hjul Andersen, samt Menighedsrådet for Starup Kirke ved Bent Schmidt.

Fredningsnævnets formand redegjorde for ansøgningen og de relevante dele af fredningsbestemmelserne.

Steen Thielsen oplyste, at materialepladsen skal erstatte den gamle, som er uhensigtsmæssigt placeret. Den nye materialeplads vil komme til at flugte med sognehuset. Hegnet omkring pladsen vil blive ca. 1,6 meter højt. Det vil ikke umiddelbart være oplagt at flytte pladsen længere væk fra vejen, blandt andet fordi det skal være muligt for en lastbil at komme tæt på pladsen for at tømme containerne med grab.

Steen Thielsen anviste den ønskede placering af materialepladsen.

Fredningsnævnet besigtigede området.

Ingen af de fremmødte havde indsigelser mod det ansøgte.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsnævnet kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddele dispensation fra en foreslået eller fastsat fredningsbestemmelse, når det ansøgte ikke strider mod formålet med fredningen.

Formålet med fredningen er at sikre ind- og udsigten til Starup Kirke.

Det er fredningsnævnets opfattelse, at det ansøgte ikke i nævneværdig grad påvirker hverken indsigten til eller udsigten fra kirken.

Fredningsnævnet meddeler derfor dispensation til det ansøgte på vilkår,

at materialepladsen anlægges i overensstemmelse med ansøgningen og efter aftale med Museum Sønderjylland.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,

- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø,
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevarerklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevarerklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevarerklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevnenes-hus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevarerklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevarerklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevarerklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevarerklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevarerklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevarerklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i parts-høring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Fredningsnævnet for Syddjylland, Sydlig del
Esbjerg den 30. januar 2024

Henrik Tosti
formand

Denne afgørelse er sendt til:

Tegnestuen Mejeriet A/S, st@mejeriet.dk

Sønder Starup Kirke, soenderstarup.sogn@km.dk

Haderslev Kommune, sopa@haderslev.dk

Miljøstyrelsen, mst@mst.dk

Slot- og Kulturstyrelsen, post@slks.dk

Museum Sønderjylland, planer@msj.dk

Danmarks Naturfredningsforening/København, dn@dn.dk

Danmarks Naturfredningsforening/Haderslev, haderslev@dn.dk

Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, finn.borchsenius@sm.au.dk

Dansk Ornitologisk Forening, gert.fahlberg@bbsyd.dk

Friluftsrådet Haderslev, h.j.suadicani@icloud.com

Haderslev Stift, kmhad@km.dk

Haderslev Domprovsti, haderslev.domprovsti@km.dk

Fredningsnævnet for Syddjylland Sydlig del

Dokken 1
6700 Esbjerg
Tlf.nr.: 9968 8800
E-mail: syddjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

11. november 2024
FN SJS 84/2024

FN SJS 84/2024: Ansøgning om dispensation til etablering af ladestander inden for fredningen af Sdr. Starup Kirkes omgivelser

Fredningsnævnet har den 9. oktober 2024 modtaget en ansøgning fra Haderslev Stift på vegne af Sdr. Starup Sogns Menighedsråd om dispensation til etablering af en ladestander på parkeringspladsen ved Sdr. Starup Kirke – nærmere bestemt på matr.nr. 73a, Vandling, Starup, beliggende Starup Kirkevej 30, 6100 Haderslev – inden for fredningen af Sdr. Starup Kirkes omgivelser.

Fredningsnævnets formand har i medfør af bekendtgørelse om forretningsordenen for fredningsnævn § 10, stk. 5, besluttet at meddele dispensation til det ansøgte i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, som anført i afsnittet ”Fredningsnævnets afgørelse”.

Sagens oplysninger

Baggrunden for ansøgningen skal findes i reglerne i bekendtgørelse nr. 181 af 5. marts 2020 om forberedelse til og etablering af ladestander i forbindelse med bygninger (ladestanderbekendtgørelsen), som stiller krav om, at der senest den 1. januar 2025 skal være etableret en ladestander i tilknytning til kirkens parkeringsplads. Kirkedigtet vil ikke blive påvirket i forbindelse med etableringen. Det er ikke oplyst, om der vil skulle fældes træer eller fjernes anden vegetation i forbindelse med projektet til eventuel skade for beskyttede arter m.v.

Både Haderslev Stift og Den Kgl. Bygningsinspektør har godkendt det ansøgte.

Der er ansøgt om dispensation for perioden 1. januar 2025 til den 31. december 2034.

På billederne neden for ses den ønskede placering samt de nærmere specifikationer på ladestanderen:

Oversigtskort

Signaturforklaring

- 2009 Fredede områder
- Ladestanderbås
- Ladestandere

Note:

1 x 11 kW ladestander

Projekt Haderslev Stift - Udbud af ladestandere						
Adresse: Starup Kirkevej 30 Provsti: Haderslev					Projektnummer 22003550	
					Målestok 1:1000	Rev. -
Dato 13.06.2023	Projektleder LBEN	Projektbet. BELY	Tegnet BELY	Kontrol TQVA	Codkendt LBEN	Tegn. nr. -
WSP Danmark A/S Sanderhøj 8 DK - 8260 Viby J					Tlf: 87 38 61 66	

Visualisering

Specifikationer på ladestanderen

EDRI DK Infrastructure – Ladestandere

22 kW ladestandere - Garo LS4 22 kW: Fristående AC ladestander med 2 separate udtag

Den fritstående ladestander med 2 separate udtag, GARO LS4, er en pålidelig og effektiv opladningsløsning. Med sit holdbare aluminiums chassis og kraftfulde udtag er den dimensioneret til at kunne klare hård brug. Sikkerhed er en prioritet, og derfor er ladestanderen udstyret med en indbygget sikringsgruppe og RCD (residual current device), der beskytter mod strømsvigt og sikrer, at opladningen foregår sikkert og pålideligt.

En af fordelene ved denne ladestander, er dens nemme og omkostningseffektive udvidelsesmuligheder. Der kan let tilføjes flere ladestandere til lokationen for fremtidig udvidelse. Ladestanderen leveres uden fastmonteret TYPE2 ladekabel. Dette giver fleksibilitet til, at tilpasningen til forskellige køretøjer.

Ladestanderen og betalingssystemet er fysisk udformet således, at personer med nedsat funktionsevne, herunder kørestolsbrugere, egenhændigt kan anvende ladestanderen.

Ladestanderen leveres i neutrale farver, som fremstår som en integreret del af det omkringliggende miljø.

Til højre ses en standardmodel i aluminiumsfarve, hvor E.ON Drives logo fremgår.

- Aluminiums chassis med kraftige udtag – dimensioneret til hård brug og dermed en yderst robust ladeløsning.
- Laderen kan levere en udgangseffekt på 22 kW, fordelt med minimum 11 kW på hvert af de to ladeudtag.
- men med alle 22 kW til det ene udtag, når kun det ene tages i brug.
- Indbygget sikringsgruppe og RCD
- Nem udvidelse af lokationen og er dermed fremtidsikkert.
- Uden fastmonteret TYPE2 ladekabel
- Vægt: 24,5 kg
- Bredde: 375 mm Dybde: 208 mm Højde: 1.400
- Dioder under topdæksel der indikerer ladestatus - Grøn: Ledig, Blå: I brug, Rød: Fejl
- Hvidt nedadrettet lys der oplyser instruktioner. Lyset, oplever vi, mindsker påkørsler
- Kabel sættes i på 1100mm og RFID læser er på 1200 mm

Den omhandlede matrikel er omfattet af en såkaldt Exner-fredning – tinglyst på ejendommen den 6. september 1952. Formålet med fredningen er at sikre indsigten til og udsigten fra Sdr. Starup Kirke. Fredningen har følgende indhold:

”Arealerne må ikke bebygges; de må ej heller beplantes således, at udsigten til kirken ødelægges, midlertidigt eller vedvarende, dog at menighedsrådet forbeholder sig adgang til at foretage beplantning på parcel 158/6 vest for kirkegårdsdiget. Der må ikke på arealerne opsættes skure, udsalgssteder, boder, vogne til beboelse eller opbevaring af redskaber eller lignende; ej heller må der på arealerne opsættes toiletter, hønsehuse, pelsdyrfarme og lignende, sprøjtehuse, benzinstandere, og heller ikke – med ejerens samtykke – transformatorstationer, telefon eller telegrafmaster.”

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har behandlet sagen på skriftligt grundlag.

Ved brev af 25. oktober 2024 har fredningsnævnet anmodet Haderslev Kommune, Miljøstyrelsen, Slots- og Kulturstyrelsen, Museum Sønderjylland, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet Haderslev, Haderslev Stift, Haderslev Domprovsti og Sdr. Starup Sogns Menighedsråd om bemærkninger til ansøgningen med høringsfrist til den 10. november 2024.

Danmarks Naturfredningsforening, afd. Haderslev, har i den forbindelse anført følgende:

”Afdelingen har på sit seneste møde drøftet ansøgningerne og har følgende bemærkninger vedr. ladestandere inden for kirkefredninger:

Afdelingen finder grundlæggende, at sådanne ikke hører hjemme inden for kirkefredningerne ikke mindst da fredningskendelserne bl.a. oplyser, at der specifikt ikke må opstilles benzinstandere inden for fredningen. Er der muligheder for placering uden for fredningerne?

I sammenhæng med ny lovgivning er der rejst krav om etablering af ladestandere ved kirker. Det rejser spørgsmålet om denne lovgivnings forhold til anden lovgivning især Naturbeskyttelsesloven, hvorefter fredninger reguleres, og hvorvidt den nye lovgivning kan tilsidesætte afgørelser truffet efter denne anden lovgivning. (Hvilken lov er her stærkest?) Afdelingen har ikke kendskab til afgørelser herom og finder, at sagen bør prøves i Klagenævnet. Det kan ske enten ved at Fredningsnævnet meddeler afslag, og ansøgerne herefter anker afslagene, eller, hvis der meddeles dispensation, at Afdelingen anker afgørelsen. I så tilfælde vil Afdelingen nødvendigvis skulle anke samtlige afgørelser indtil Klagenævnets holdning kendes. Dette forudsætter så gebyrbetaling ved samtlige anker til den første afgørelse fra klagenævnet foreligger, - måske om halvandet år.

Da fredningerne blev besluttet, var der endnu ikke tænkt på ladestandere til el-biler, og sådanne er derfor ikke omtalt i kendelserne, men Afdelingen formoder, at ladestandere kan ligestilles med begrebet benzinstandere, som er nævnt. Det må derfor have være i fredningsopretterne ånd, at forbuddet også må forventes at omfattet installationer som ladestandere til elbiler. Ved oprettelsen af en fredning kan man ikke specifikt forudse alle kommende nyskabelser, men det må forventes at forbuddet må kunne forventes at omfatte alle evt. lignende installationer, som de kendelserne allerede konkret nævner. Problemet med præcedensdannelse må derfor overvejes.

Afdelingen finder hertil, at det ikke kan være en kirkelig opgave at sørge for energiforsyning til kirkegængeres biler. Der vil med baggrund i fredningskendelsen til sammenligning ikke kunne etableres tilsvarende servicefaciliteter til benzin- henholdsvis dieseldrevne biler mm.

Skulle Ankenævnet stadfæste Fredningsnævnets evt. dispensationer, håber afdelingen, at der i Fredningsnævnets afgørelse bliver stillet vilkår om benyttelse og udseende, f.eks. at ladestanderne alene må benyttes, når køretøjet er hensat i sammenhæng med en kirkelig handling eller under kirkegårdsbesøg. Det må forventes, at behovet for ladestandere ved landsbykirker er forholdsvist begrænset, da de fleste kirkegængere med elbiler må forventes at have en bolig med ladefaciliteter i modsætning til forholdene i byer, hvor der er etagebyggeri osv. Det er i øvrigt konstateret, at f.eks. ladestandere i Haderslev By ved dammen overvejende står tomme til stor frustration for turister og handlende på jagt efter ledig parkeringsplads.

Afdelingen har ikke ønske om besigtigelse, men deltager gerne heri, hvis Fredningsnævnet beslutter sig herfor.”

Haderslev Kommune har desuden gjort opmærksom på, at det ansøgte ønskes placeret inden for strandbeskyttelseslinjen, hvor Kystdirektoratet er vedkommende myndighed. Kommunen har ikke derudover haft bemærkninger til ansøgningen.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsnævnet kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddele dispensation fra en foreslået eller fastsat fredningsbestemmelse, når det ansøgte ikke strider mod formålet med fredningen.

Det fremgår videre af stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning eller en foreslået fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde (Natura 2000), hvis det ansøgte ikke indebærer forringelse af naturtyper eller levesteder for arter eller betydelige forstyrrelser af arter, som området er udpeget for.

Det fremgår desuden af stk. 3, at medmindre betingelserne i § 65, stk. 3, er opfyldt, kan fredningsnævnet ikke meddele dispensation fra en fredning eller en foreslået fredning, hvis det ansøgte kan 1) beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller 2) ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier (såkaldte bilag IV-arter).

Formålet med fredningen er at sikre indsigten til og udsigten fra Sdr. Starup Kirke.

Når henses til den ønskede placering på en i forvejen etableret parkeringsplads sammenholdt med ladestanderens relativt neutrale udseende og begrænsede omfang i øvrigt, finder fredningsnævnet ikke, at det ansøgte kan siges at være i direkte strid med fredningens formål.

Fredningsnævnet finder heller ikke, at det ansøgte vil fremstå skæmmende på omgivelserne omkring kirken i en sådan grad, at der bør meddeles afslag.

Fredningsnævnet har desuden tillagt det vægt, at det ved lov er besluttet, at der skal etableres en ladestander i tilknytning til kirkens parkeringsplads.

På denne baggrund, og idet det ansøgte heller ikke kan antages at ville påvirke udpegningsgrundlaget for beskyttede Natura 2000-områder og beskyttede bilag IV-arter negativt, meddeler fredningsnævnet dispensation til det ansøgte, dog på følgende vilkår:

- at der ikke i forbindelse med etableringen af det ansøgte skal fældes træer eller fjernes anden vegetation.

Den meddelte dispensation udløber den 31. december 2034.

Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevarerklagenævnet. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevarerklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevarerklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen

udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø,
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevarerklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevarerklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevarerklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevnenes-hus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevarerklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevarerklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevarerklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevarerklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevarerklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevarerklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del
Esbjerg den 11. november 2024

Henrik Tosti
formand

Denne afgørelse er sendt til:

Haderslev Kommune, post@haderslev.dk

Miljøstyrelsen, mst@mst.dk

Slots- og Kulturstyrelsen, post@slks.dk

Museum Sønderjylland, planer@msj.dk

Danmarks Naturfredningsforening/København, dn@dn.dk

Danmarks Naturfredningsforening/Haderslev, haderslev@dn.dk

Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, finn.borchsenius@sm.au.dk

Dansk Ornitologisk Forening, gert.fahlberg@bbsyd.dk

Friluftsrådet Haderslev, h.j.suadicani@icloud.com

Haderslev Stift, kmhad@km.dk, mahl@km.dk

Haderslev Domprovsti, haderslev.domprovsti@km.dk

Sdr. Starup Sogns Menighedsråd, 8969@sogn.dk